

*Сурай Анна Станіславівна,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту,
Черкаський державний технологічний університет,
м. Черкаси, Україна*

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОГЛЯДІВ НА ФІСКАЛЬНІ ВАЖЕЛІ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Фіскальний інструментарій в регулюванні регіональної та національної економіки є одним з напрямів діяльності держави, базова теорія якого склалася на рубежі дев'ятнадцятого - двадцятого століть. Розпочинаючи з неоднорідності розвитку регіонів, режиму функціонування ряду економік, до просторової невідповідності фіскального впливу, впливає необхідність оновлення методологічних підходів і розвитку теоретичного базису фіскального регулювання.

З метою вивчення розвитку наукової думки щодо ступеня втручання держави в економічний розвиток і, відповідно, на економічні індикатори, звернімося до поглядів вітчизняних та закордонних теоретиків.

Саме меркантилістів можна назвати прабатьками теоретико-методологічні основ податків, фіскальної політики. Втручання держави в економіку зводилося до фінансових і земельних реформ, до фіскальної політики. У. Петті як основоположник класичної політичної економії податки розглядав з точки зору їх впливу на багатство країни [3].

Один з основоположників теоретичної науки про податкову політику П. Буагільбер вважав, що економічна політика держави була підпорядкована завданню вилучення податкових доходів, що перешкоджає економічному розвитку країни. А. Сміт, як представник класичної школи, підтримував невтручання держави в економіку і розглядав податки в першу чергу як джерело поповнення державного бюджету. Швейцарський економіст і історик, один з засновників політичної економії Ж. де Сімонді трактував податки як ціну, що сплачується громадянином за одержувані ним від суспільства насолоди і зручності [2]. А. Маршалл – представник школи маржиналістів, приділяв увагу взаємозв'язку непрямих податків і суспільного добробуту, тим самим обумовлюючи необхідне державне втручання, що впливає на стан економіки. Англійський економіст Д. Рікардо вважав, що податки повинні використовуватися виключно у фіскальних цілях, і трактував податки як джерело неминучого зла, що перешкоджає незворотному процесу утворення та накопичення капіталу. Погляди кейсіанців, в багатьох аспектах не співпадали з класичною школою. Суттєвий вклад в вивчення використання фіскальних важелів в державній політиці здійснив Артур Лаффер, який довів, що в певних умовах зменшення податкових ставок може викликати збільшення податкових надходжень. Плеяда вчених-монетаристів, таких як Дж. Стігліц, Дж. Б'юкенен,

М. Фрідмен дотримувались думки про мінімальне втручання держави в економіку.

З розвитком наукової думки вчені спрямували свої погляди на особливості впливу податкового регулювання саме на регіональну складову національної економіки, що раніше ігнорувалось. Серед вітчизняних вчених-економістів, які займалися дослідженням теорії податків та оподаткування, фіскальної політики, можна виділити В. Г. Гончарову, Н.І.Балдича, В.М. Геєць, О.Д.Данілова, А.Соколовську, Л. Тарангула, Ф. Ярошенка. Надзвичайно широко проблематику фіскальних важелів в регіональному контексті вивчали В. Г. Гончарова та Тарангул Л. Л. Так В. Г. Гончарова досліджувала питання теоретико-методичних підходів до формування та реалізації податкової політики саме на регіональному рівні [1]. На її думку, податкова система має поєднувати три складові: 1) власно систему оподаткування; 2) систему адміністраторів податків; 3) податкові відносини. Ф. Ярошенко приділяючи увагу проблемам фіскальної політики, акцентує увагу на необхідності оцінки податкового потенціалу кожного регіону України, результат якої демонструє здатність платників податків кожного суб'єкта забезпечувати фінансування державних послуг в регіоні. Редич О. В. розглядає фіскальну політику з точки зору аналізу податкового навантаження і темпів зростання ВВП в регіонах через поділ податкових доходів бюджету на структурні і кон'юнктурні складові [4].

Можна резюмувати, що на даному етапі функціонування вітчизняної економіки ефективність фіскального регулювання знижує відсутність сучасної цілісної теоретичної моделі макроекономічної активності держави в бюджетній сфері з урахуванням нових властивостей економічної системи. Потребують додаткових досліджень такі галузі як: макроекономічне регулювання в незбалансованих системах; механізм просторового поширення фіскального впливу в умовах нерівномірного територіального розвитку, підвищення ефективності фіскального регулювання через вдосконалення інституційного середовища. Здійснення досліджень з окресленої проблематики дозволить впровадити фіскальні пріоритети, реалізувати комплекс інтересів держави в економіці, підвищити результативність фіскального регулювання на рівні, як національної, так і регіональної економіки.

Перелік використаних джерел:

1. Гончарова В. Г. Теоретико-методичні підходи до формування та реалізації податкової політики на регіональному рівні // Запорізькій національний університет. – 2013.
2. Де Сисмонди, Ж. С. Новые начала политэкономии, или О богатстве в его отношении к народонаселению. М., 1897. 356 с. – С. 135-149.
3. Петти, У. Трактат о налогах и сборах. М. : Ось-89, 1997.
4. Редич О. В. Погляд на податкову систему України як на складну саморегулюючу економічну систему / О. В. Редич // Бюджетно-правова політика: теорія, практика, проблеми : матеріали наук.-практ. конф. – Ірпінь : Нац. акад. ДПС України, 2010. – Ч. 2. – С. 492.